

ESG-Paper: Klimaat en de Belgische economie

‘FIT FOR 55’ CLIMATE PACKAGE: IS DE BELGISCHE ECONOMIE ER KLAAR VOOR?

De stijging van de temperatuur op aarde is grotendeels het gevolg van de toenemende hoeveelheid CO2 en andere broeikasgassen¹ in onze atmosfeer en om dit tegen te gaan heeft de Europese Commissie in juli 2021 een pakket voorstellen uitgebracht: het Fit for 55-plan. Dit plan heeft betrekking op het klimaat-, energie-, grondgebruik-, vervoers- en belastingbeleid van de EU en moet tegen 2050 de uitstoot van koolstof volledig neutraliseren. Daarbij is een belangrijke rol weggelegd voor de banksector: via gerichte kredietverlening en beleggingen wil men nieuw kapitaal mobiliseren en bestaande kapitaalstromen sturen naar investeringen die de klimaatdoelstellingen ondersteunen.

De klimaatopwarming raakt de banksector ook zonder de speciale rol die de Commissie aan de sector toebedeelt, want langs hun kredietverlening zijn banken bijv. blootgesteld aan de terugbetalingscapaciteit van de ontleners en de waardering van het onderpand. Wanneer de klimaatopwarming of gerelateerde maatregelen de economie beïnvloeden, dan moeten banken dit meenemen in hun risicoanalyse en hun kredietverleningsstrategie. De invloed van de klimaatproblematiek op de economie is dus een belangrijk gegeven voor de financiële sector. Globaal genomen is de verwachting dat de totale welvaart (BBP) en de totale tewerkstelling uiteindelijk weinig tot geen negatieve gevolgen van de klimaatmaatregelen zullen ondervinden. Binnen sectoren en tussen bedrijven kunnen er wel belangrijke verschillen voorkomen.

Klimaatopwarming zal de economie altijd raken

Als we doorgaan met produceren en leven zoals vandaag, dan zal de temperatuur op aarde verder stijgen en dit zal niet zonder gevolgen blijven voor onze economie en maatschappij. Volgens klimaatwetenschappers zal dit uiteindelijk leiden tot vaker voorkomende extreme weersomstandigheden. Overstromingen, bosbranden en droogte zullen meer en grotere schade toebrengen aan infrastructuur en sommige streken dreigen zelfs onbewoonbaar te worden. De financiële soliditeit van de getroffen bedrijven en gezinnen lijdt vanzelfsprekend onder dit soort gebeurtenissen. Banken zijn dus genoodzaakt om een correcte inschatting te maken van het effect van

deze weeromstandigheden op het risicoprofiel van hun klanten.

Maar ook de maatregelen uit het Fit for 55-plan hebben een invloed op de financiële cijfers van bedrijven en gezinnen. De voornaamste reden zijn de extra kosten die gepaard gaan met het reduceren van koolstofuitstoot, zeker in een eerste fase. Als prijsstijgingen of efficiëntiewinsten deze extra kosten niet kunnen compenseren, kan dit een weerslag hebben op de financiële robuustheid en de terugbetaling van leningen bemoeilijken.

¹ Naast koolstofdioxide (CO2) zijn er ook andere broeikasgassen die bijdragen tot de klimaatopwarming zoals: methaan, allerlei stikstofoxides en fluorverbindingen. In deze tekst gebruiken we CO2 als verzamelnaam voor al deze gassen.

De maatregelen en het prijsniveau

De overheid probeert de koolstofuitstoot aan te pakken via regelgeving en het prijsmechanisme. Op twee verschillende manieren wordt dus geprobeerd om het marktaandeel van koolstofarme producten en energiezuinige technieken te vergroten:

- Bij regelgeving kan je denken aan de isolatieverplichtingen bij (ver)nieuwbouw, maar ook aan de uitfasering van wagens die rijden op diesel of benzine. Hier beïnvloedt men dus rechtstreeks de vraag naar bepaalde goederen en wil men kleinschalige, frequente CO₂-uitstoot beteugelen.
- Het prijsmechanisme richt zich eerder op de grotere emissies door het industriële bedrijfsleven. Het idee achter het gebruik van de prijzen is eenvoudig: dure producten worden minder gekocht. Wil je minder koolstof, maak het dan duurder, bijvoorbeeld door de invoering van een koolstoftax, en het gebruik zal automatisch dalen.

De prijs van koolstof wordt bepaald via het Europese systeem voor de handel in uitstootrechten (Emission Trading System, ETS). Bedrijven die koolstof uitstoten, moeten op het ETS het recht kopen om dat te mogen doen². Aangezien de totale hoeveelheid aan rechten vastligt en op termijn zal dalen, zullen bedrijven die ze moeten kopen de prijs ervan opdrijven. De totale productiekosten van die bedrijven zullen bij gevolg ook toenemen, waardoor ook de geproduceerde goederen duurder worden. Dit veroorzaakt een daling in de vraag naar die goederen want wat duur is, verkoopt minder. Althans, wanneer er een goedkoper alternatief voorhanden is³. Bedrijven die minder of geen koolstofrechten moeten kopen, hebben dus een concurrentieel voordeel.

Een stijging van de prijzen (algemene inflatie) en een verandering in de relatieve prijzen van verschillende goederen, zijn dus de eerste te verwachten gevolgen van de klimaattransitie. Het zijn de effecten van deze prijsveranderingen die de economie zullen beïnvloeden. Concurrentiepositie, innovatie en investeringsgedrag, tewerkstelling en goederengamma, zullen zich vervolgens aanpassen.

² Niet alle bedrijven zijn verplicht emissierechten te kopen. Zo zijn bijvoorbeeld de dienstensector, de landbouw maar ook transport, met uitzondering van luchtvaart, niet verplicht tot het ETS toe te treden.

³ Als er geen alternatieve producten voorhanden zijn, dan zal de prijsverhoging niet het gewenste effect hebben. Consumenten zullen hun koopgedrag niet aanpassen. Dit verklaart onder andere waarom alle belastingen op diesel en benzine het aantal gereden kilometers nog niet heeft kunnen doen dalen. Het kan ook een pervers effect hebben. Als er een goedkoper product bestaat dat toch meer koolstof uitstoot, dan kan de vraag naar dit goedkoper product stijgen. Een voorbeeld is de gestegen verkoop van pelletkachels en haarden als reactie op de prijsstijging van gas en elektriciteit.

Hoe zullen de prijzen evolueren?

Hoe die prijsveranderingen er zullen uitzien is moeilijk te voorspellen. Zijn ze heel groot? Komen ze abrupt? Zijn ze permanent? Antwoorden op die vragen zijn moeilijk te geven, want ze hangen af van de concrete implementatie van de maatregelen en van de reactie van de markt:

- In eerste instantie duwen koolstofprijzen de goederenprijzen wel omhoog. Ook een vraagsturende regelgeving kan dit effect hebben. De mate waarin dit gebeurt, wordt beïnvloed door de prijszettingpolitiek van de bedrijven. Ondernemingen kunnen immers de kostenstijging deels voor eigen rekening nemen, maar dit gaat dan ten koste van hun winstgevendheid.
- Op langere termijn kunnen de prijzen weer dalen. Daar zijn twee redenen voor:
 - Innovatie kan zorgen voor de ontwikkeling van nieuwe koolstofarme technologieën. De kost van koolstof verdwijnt dan weer, met dalende prijzen tot gevolg.
 - Elke vraag creëert ook aanbod. Regelgeving doet een grote en zekere vraag naar koolstofarme producten ontstaan. Hierdoor wordt het interessant voor bedrijven om zulke producten aan te bieden. Dit toenemende aanbod doet de prijs van die producten op termijn dalen. Een mooi voorbeeld is de sterke daling van de prijs van zonnepanelen.
- De invloed van vraagsturing op de prijzen is moeilijk te bepalen. Vraagsturing door de regelgeving is immers altijd wat dansen op een slappe koord. Wanneer de regelgeving niet snel genoeg wordt ingevoerd, zal de vraag naar koolstofarme producten zich nog niet ontwikkelen. Bedrijven zullen dan ook niet (genoeg) investeren in de productie van die goederen. De regelgeving blijft dan zonder effect. Maar wanneer de regelgeving met een te korte transitieperiode wordt ingevoerd, krijg je een snelle stijging van de vraag, met het risico dat de bedrijven nog niet klaar zijn om een voldoende groot aanbod te leveren. Er ontstaat dan een belangrijk onevenwicht tussen vraag en aanbod waardoor prijzen abrupt en fel kunnen stijgen⁴.

⁴ De versnelde afbouw van investeringen in de productie van alternatieve maar koolstofrijke producten, kan dit onevenwicht nog versterken. Die producten worden immers op redelijk korte termijn uitgefaseerd en de investeringen kunnen zich niet meer terugbetalen. Vervolgens daalt het aanbod, waardoor de vraag zich moet concentreren op het beperkte aanbod aan koolstofarme producten. De schok op de prijzen zal dan in een eerste fase groter zijn. Dat dit geen denkbeeldig scenario is, kunnen we vaststellen bij de huidige daling van de investeringen in de exploratie en exploitatie van fossiele brandstoffen zoals gas en petroleum.

Wie wordt geraakt door de klimaattransitie?

De klimaattransitie raakt iedereen: gezinnen, bedrijven en overheden. De reden is eenvoudig: koolstof komt vrij bij verbranding van fossiele brandstoffen om energie op te wekken. Via verwarming en transport stoot iedereen dus zelf rechtstreeks CO₂ uit.

Gezinnen

De cijfers van Eurostat tonen aan dat ongeveer een kwart van de Belgische CO₂-uitstoot door de gezinnen gebeurt, maar zonder verwarming of transport kunnen we natuurlijk niet verder. Het komt er voor gezinnen dus op aan om koolstofneutrale technieken te gebruiken voor verwarming en vervoer. Het aanbod van die technieken staat echter nog niet op punt en gebeurt nog niet op voldoende grote schaal. De aankoopprijs ligt hierdoor dan ook hoger. Denk maar aan de prijs van elektrische wagens in vergelijking met de prijs van wagens met een verbrandingsmotor of aan de prijs van extra isolatie of de aanschafprijs van warmtepompen.

Wanneer daarnaast ook de prijs van fossiele brandstoffen of elektriciteit verhoogt, dan dreigt dit de energiefactuur permanent hoger te maken. Dit treft het beschikbare inkomen van de gezinnen en brengt ongelijkheidseffecten teweeg. De indexatie van de lonen compenseert dit gedeeltelijk maar gezinnen met een lager inkomen worden proportioneel veel zwaarder getroffen. Een aangepast beleid met de juiste sociale maatregelen moet hieraan tegemoetkomen.

Bedrijven

De economische activiteit van bedrijven leidt natuurlijk ook tot uitstoot. Naast verwarming van gebouwen en transport, maken bedrijfsprocessen gebruik van (soms veel) energie of komt er bij de productie van bepaalde stoffen CO₂ vrij. Globaal genomen is de uitstoot van de maakindustrie en transport groter dan die van

de dienstensector. Meer in detail valt het op dat de uitstoot door het bedrijfsleven sterk geconcentreerd is in een beperkt aantal sectoren (zie ook de tabel in appendix). Slechts vier sectoren zijn verantwoordelijk voor de helft van de totale uitstoot door bedrijven. Deze vier sectoren vervaardigen allemaal (basis)grondstoffen, zoals elektriciteit, cement of staal, die overal elders in de economie gebruikt worden. Maatregelen om CO₂-uitstoot te beperken drijven de kosten in deze sectoren de hoogte in en zullen via een omweg (de prijs van producten) ook de rest van de economie beïnvloeden.

Deze sectoren zijn allemaal kapitaalintensief en vertegenwoordigen een beperkt deel van de totale tewerkstelling. Maar hun productiviteit is hoog en daarom zijn ze ook cruciaal in het licht van toekomstige uitdagingen zoals de betaalbaarheid van de pensioenen.

De sectoren en bedrijven die het meeste koolstof uitstoten, zullen op termijn effectief de grootste impact kennen van de klimaattransitie. In eerste instantie kan die impact op hun financiële cijfers nog beperkt zijn. De concurrentiële positie en de mogelijkheid om marktprijzen te bepalen, determineren in een eerste fase de impact op de financiële prestaties van de bedrijven. Zo is de transportsector een sterk concurrentiële sector waar prijszettingmacht waarschijnlijk niet echt aanwezig is. De elektriciteitsproducenten kunnen dan weer hun kosten gemakkelijker afwentelen op de consument. Op termijn zal het aanbod van emissierechten evenwel afnemen en tot nul herleid worden. Uitstoot zal dan onwerkbaar duur worden. De koolstofintensieve bedrijven zullen dan ook de meeste investeringen moeten doen om hun productieprocessen properder te maken. Deze uitgaven beïnvloeden vanzelfsprekend de financiële cijfers van de bedrijven in kwestie en ook de onderlinge concurrentiële posities.

Concurrentiekracht en arbeidsmarkt

België is een kleine open economie en verbruikt in vergelijking met de buurlanden relatief veel energie. Wanneer de klimaattransitie vooral via het prijsmechanisme werkt, beïnvloedt dit onze internationale concurrentiepositie en de tewerkstelling. Een aantal overwegingen zijn noodzakelijk.

Een eerste observatie is dat het ETS systeem, dat de prijs van koolstof bepaalt, een Europees systeem is dat geldt voor iedereen binnen de EU. Er wordt dus geen onevenwicht gecreëerd tussen België en zijn buurlanden.

Een tweede observatie is dat bedrijven alleen maar concurrentiekracht en financiële slag-

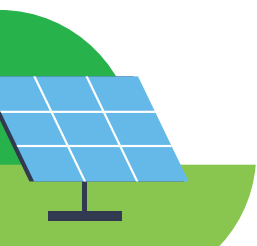
kracht kunnen verliezen wanneer ze de kostenstijgingen niet kunnen doorrekenen in hun prijzen. Onderzoek laat zien dat de koolstofprijs tot nu toe gemiddeld genomen geen negatief effect zou hebben op de concurrentiekracht van de bedrijven. Een nuancering van deze vaststelling is dat die onderzoeken gebeurd zijn toen de koolstofprijs veel lager was dan het huidige niveau. De conclusies van de onderzoeken zijn dus mogelijk verouderd.

Ten derde, moet ook gekeken worden naar het belang van de koolstofprijs in de totale kosten van de bedrijven en de innovatiemogelijkheden die bedrijven gebruiken om koolstof te vermijden en energieverbruik te verminderen.

De loonindex: hogere lonen door stijgende energieprijzen

Indirect kan de klimaattransitie in België negatief inwerken op de concurrentiekracht via de indexering van de lonen. Arbeid is vaak een van de belangrijkste kostenposten van een bedrijf en via de indexatie kan die kost in België sterker oplopen dan in het buitenland. Onze buurlanden en naaste concurrenten kennen immers geen automatisch loonindexatiesysteem. Hierbij komt dat België relatief gezien veel energie verbruikt en dat energie ook een belangrijker gewicht in de

consumptieprijsindex heeft. Een stijging van de energieprijs doet de algemene inflatie in België dan ook sneller stijgen dan in het buitenland, waardoor onze lonen ook sterker en sneller opgetrokken worden. Een loon-prijs spiraal kan dan ontstaan. Deze kostenstijging speelt dan voor heel het land en niet alleen voor de energie- en koolstofintensieve bedrijven.

Onderzoek, innovatie en infrastructuur

Tussen sectoren en bedrijven onderling kunnen ook belangrijke verschillen optreden. Vooral de capaciteit om te innoveren en te investeren zal die onderlinge verhouding tussen bedrijven beïnvloeden. Door de uitfasering van CO2 moeten alle bedrijven op termijn naar een propere technologie overstappen. Bedrijven die dit sneller doen, kunnen een fundamenteel kostenvoordeel halen ten overstaan van bedrijven die deze vernieuwingscapaciteit niet hebben. Onderzoek en innovatie zijn dus de cruciale bouwstenen in de klimaattransitie. Ze moeten toelaten om op zo goedkoop mogelijke wijze het productieproces koolstofneutraal te maken.

Naast de eigen efficiëntie speelt ook de beschikbare infrastructuur een rol om de concurrentiekracht en de daaraan gekoppelde tewerkstelling op peil te houden tijdens de overgang naar een koolstofneutrale economie. Infrastruc-

tuur moet hier breed geïnterpreteerd worden: het gaat niet alleen over de fysieke elementen zoals voldoende laadpalen of een voldoende sterk en efficiënt elektriciteitsnetwerk dat de noden van een koolstofneutrale economie kan dragen; het heeft ook betrekking op heel het wet- en regelgevende kader.

De transitie zal een periode van *creative destruction* inluiden. Bestaande technologieën zullen verdwijnen om plaats te maken voor nieuwe. Dit vereist flexibiliteit van bedrijven, maar het wetgevend kader moet die flexibiliteit ook toelaten. Binnen de Europese markt zullen de nieuwe projecten immers daar gerealiseerd worden waar dat aan de laagste kosten kan. Daarnaast moet natuurlijk ook de arbeidsmarkt flexibel genoeg zijn om aan de behoefte aan geschoolde werkkrachten te voldoen.

Kmo-land

België is een uitgesproken kmo-land. Volgens Statbel telt slechts 0,15% van alle bedrijven meer dan 250 werknemers. Alle andere ondernemingen zijn kmo's. Die 986 "grote" bedrijven zijn wel goed voor 43% van onze toegevoegde waarde en 35% van de totale tewerkstelling. Omgekeerd wil dit ook zeggen dat meer dan de helft van onze welvaart en 65% van onze werkgelegenheid wordt gerealiseerd door kmo's.

Ook in de koolstofintensieve sectoren zijn de kmo's talrijk aanwezig. Zij zullen eveneens maatregelen moeten nemen om CO2-uitstoot te verminderen door technieken van koolstofopvang en -opslag of gebruik van nieuwe energieën en koolstofarme technologieën. Investerings

in onderzoek en ontwikkeling zijn dus ook voor hen een must. Hun aanpassingsvermogen zal dan ook cruciaal zijn bij de minimalisatie van de transitierisico's.

Belgische kmo's: veel potentieel voor innovatie

In welke mate beschikken kleinere bedrijven over de financiële draagkracht om de noodzakelijke investeringen te doen? Zullen zij nadelen onderkennen van de het feit dat grotere bedrijven zelf onderzoek doen en dus eerder hun kosten kunnen verlagen? De relatie tussen bedrijfsgrootte en onderzoek en innovatie is niet eenduidig. Kmo's zijn niet per definitie in het nadeel. Informatie van de Europese Unie laat zien dat België één van de koplopers is op vlak van innovatie

door de privésector en dat onze kmo's sterk uit deze internationale vergelijking komen wanneer het gaat over procesinnovatie en over samenwerking bij innovatie. Op vlak van innovatie gericht op de creatie van nieuwe producten scoren onze kmo's minder sterk (European scoreboard 2021). Daarnaast is het belangrijk op te merken dat voor veel innovatieve klimaatoplossingen interdisciplinaire samenwerking essentieel is.

	KMO-aandeel in sector voor:			
	Aantal bedrijven	Toegevoegde waarde	Winstgevendheid	Tewerkstelling
Vervaardiging van chemische producten	95%	39%	44%	41%
Vervaardiging van andere niet-metaalhoudende minerale producten	99%	41%	50%	46%
Vervaardiging van cokes en geraffineerde aardolieproducten	71%	2%	2%	3%
Vervaardiging van metalen in primaire vorm	94%	13%	15%	18%

Bron: Eurostat (2019 gegevens).

Informatie van de FOD Economie (2020) toont ook aan dat 34% van de kmo's reeds actief een duurzaamheidsstrategie ontwikkelt. Het merendeel van de genomen acties hebben bovendien betrekking op recycling, vermindering van natuurlijke grondstoffen of energiegebruik. Evenwel blijkt dat de grootste drempel bij

Belgische kmo's het gebrek aan vraag is naar duurzame goederen en diensten, ondanks het stijgende bewustzijn bij de bevolking. Onderzoek toont alleszins ook aan dat kmo's die investeren in duurzaamheid veerkrachtiger en kredietwaardiger zijn⁵.

⁵ Kolokas, D. en Veredas, D. "Are sustainability-driven SMEs more resilient. A lending perspective", Vlerick White paper, Centre for sustainable finance, November 2021.

Transparantie: niet verplicht, wel cruciaal

Het valt hierbij op dat de verplichtingen van Europa met betrekking tot transparantie over de klimaatimpact en -strategie niet van toepassing zijn op kmo's. Deze informatie, zij het aangepast aan de grootte van de bedrijven, zal nochtans cruciaal zijn om twee redenen.

Langs de ene kant dient die informatie om de eigen strategie te definiëren, uit te tekenen en op te volgen. Business intelligence kan hier een

aanzet geven om tot actie over te gaan. Langs de andere kant is het kredietrisicoprofiel van het bedrijf altijd verbonden met bepaalde ESG-parameters. Transparantie hierover is dan ook nodig om een normale kredietverlening naar deze bedrijven op punt te houden⁶. Aangezien ESG en duurzaamheidsrapportering relatief nieuw zijn en daarom 'work in progress', is het ook belangrijk zo snel mogelijk de rapportering op te starten.

⁶ Banken zijn immers zelf ook verplicht om over hun eigen ESG-prestatie te rapporteren.

Besluit

Globaal gezien is de verwachting dat de welvaart en de tewerkstelling in dit land geen nadelige invloed zullen ondervinden van het klimaatbeleid. Dat verhindert natuurlijk niet dat dit in een beginfase anders kan zijn. Door de stijgende prijs van koolstof zullen ook andere prijzen de hoogte in gaan en dat zal een invloed hebben op de koopkracht van gezinnen, voor zover de loonindexatie dit niet zal compenseren.

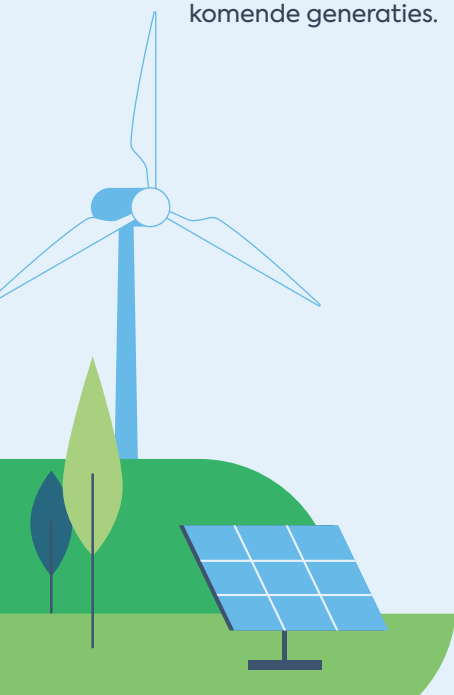
Afhankelijk van hun prijszettingmacht, zijn het vooral bedrijven uit de koolstofintensieve sectoren die de invloed van de klimaattransitie zullen ondervinden. In het begin kan dit nog beperkt zijn, maar op termijn zullen ze allemaal verplicht worden om te investeren in koolstofarme technologie. In België zijn er vier koolstofintensieve sectoren en zij vervaardigen basisproducten die breed gebruikt worden. Een domino-effect op de hele economie is niet volledig uit te sluiten.

Maar het uiteindelijke welvaren van bedrijven hangt af van hun capaciteit om via investeringen de koolstofkosten te vermijden. Innovatie is dus een cruciaal element in de transitieperiode, samen met een zekere flexibiliteit en aanpassingsvermogen van de kmo's, aangevuld met een transparante communicatie over hun inspanningen op dat vlak, om hun financiering veilig te stellen. De klimaatuitdagingen houden dus ook opportuniteiten in voor onze bedrijven: succesvolle technologische oplossingen of innovatieve businessmodellen kunnen vaak wereldwijd vermarkt worden en een boost geven aan de competitiviteit.

Ook van de overheid worden concrete zaken gevraagd:

- Een aangepast beleid die eventuele negatieve sociale gevolgen compenseert
- Een aangepaste infrastructuur die aan de nieuwe elektriciteitsbehoeften van de economie voldoet
- Een regelgeving die ons land aantrekkelijk maakt voor nieuwe productie en innovatie
- Een flexibele arbeidsmarkt om arbeidskrachten naar de vragende bedrijven te leiden
- Een juiste scholing om nieuwe technieken en technologieën aan te leren

De bal ligt niet in één kamp, zoveel is duidelijk. Iedereen zal tijdens de overgangperiode zijn leef- of werkwijze moeten evalueren en aanpassen aan de nieuwe realiteit. Banken, bedrijven, gezinnen en overheden zullen in de toekomst een grote verantwoordelijkheid dragen. Alleen samen kunnen wij de economie draaiende houden, niet alleen voor het behoud van onze welvaart maar ook die van de komende generaties.

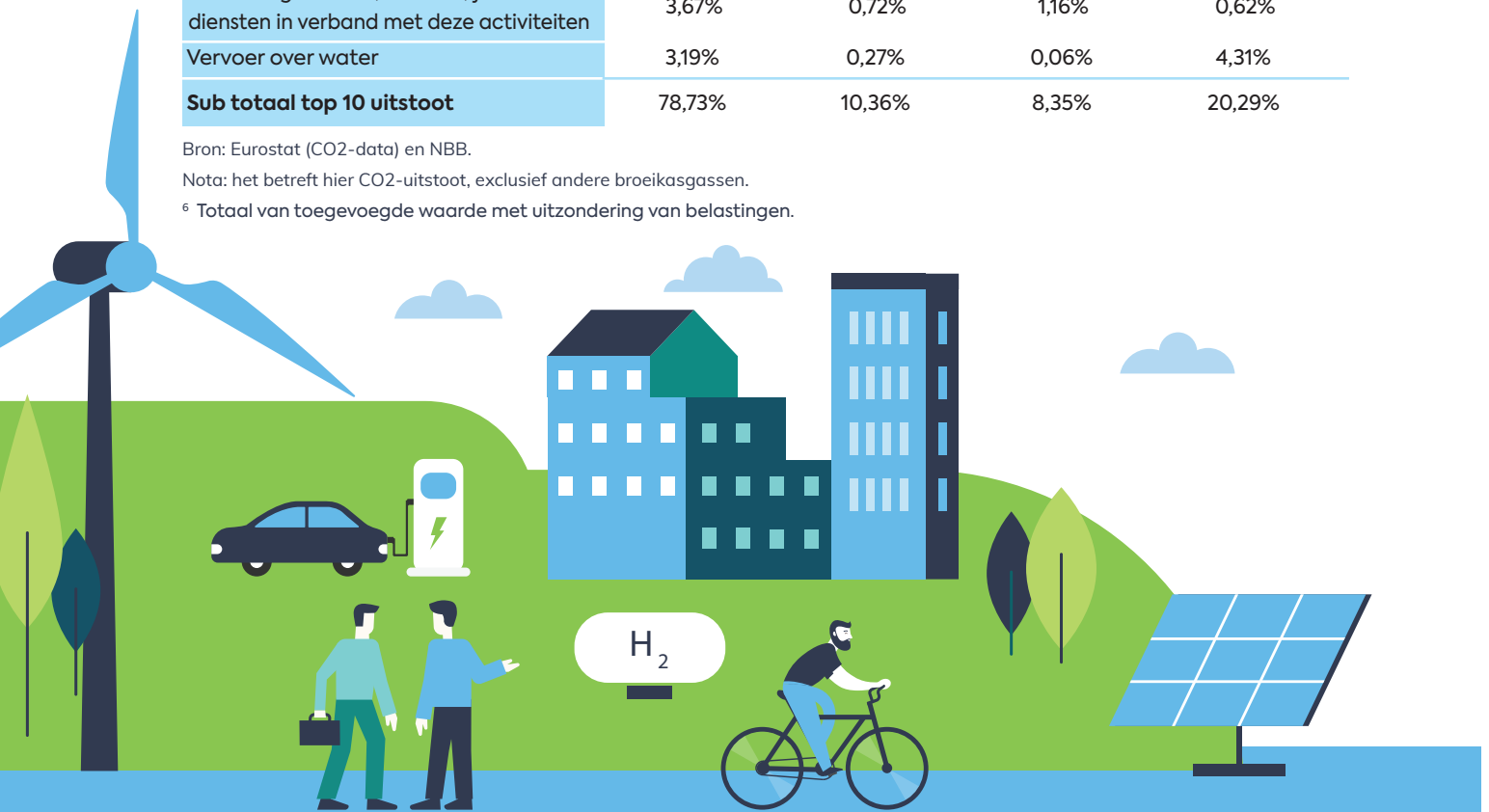
Bijlage CO2 emissie per sector NACE -2 (2020 gegevens)

	Aandeel in CO2 uitstoot	Aandeel in toegevoegde waarde ⁷	Aandeel in werkgelegenheid	Productiviteitsmaatstaf
Productie en distributie van elektriciteit, gas en gekoelde lucht	18,71%	1,43%	0,37%	3,83%
Vervaardiging van chemische producten	12,82%	1,98%	0,88%	2,25%
Vervaardiging van andere niet-metaalhoudende minerale producten	9,95%	0,62%	0,56%	1,11%
Vervaardiging van cokes en gerafinerde aardolieproducten	9,61%	0,40%	0,10%	4,17%
Vervaardiging van metalen in primaire vorm	6,74%	0,67%	0,53%	1,26%
Luchtvaart	6,04%	0,13%	0,15%	0,90%
Vervoer te land en via pijpleidngen	4,31%	2,06%	2,49%	0,83%
Vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten	3,70%	2,08%	2,06%	1,01%
Teelt van gewassen, veeteelt, jacht en diensten in verband met deze activiteiten	3,67%	0,72%	1,16%	0,62%
Vervoer over water	3,19%	0,27%	0,06%	4,31%
Sub totaal top 10 uitstoot	78,73%	10,36%	8,35%	20,29%

Bron: Eurostat (CO2-data) en NBB.

Nota: het betreft hier CO2-uitstoot, exclusief andere broeikasgassen.

⁶ Totaal van toegevoegde waarde met uitzondering van belastingen.

Deze paper kwam tot stand in samenwerking met

Meer informatie?

Voor meer informatie kan je terecht op www.febelfin.be